

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา¹

กรกวรรณ โจมพรหม²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา ซึ่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ถือเป็นกฎหมายพิเศษฉบับหนึ่ง มีรายละเอียดต่างจากกฎหมายอาญาทั่วไป สิ้นค้าในความรับผิดชอบของกรมสรรพสามิตแต่ละประเภทมีลักษณะความพิเศษเฉพาะตัว มีวิธีการเสียภาษีที่แตกต่างกัน อัตราภาษีต่างกัน มีทั้งภาษีตามมูลค่าและปริมาณ จุดความรับผิดชอบในการเสียภาษีก็ต่างกัน แต่เมื่อความผิดเกิดขึ้นการสอบสวนต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวน(ตำรวจ) ต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐาน สรุปสำนวนคดีเพื่อส่งพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดี และดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป จึงอาจกล่าวได้ว่าการสอบสวนเป็นต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่กลับไม่ได้เริ่มต้นจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรกคือ ปัญหาผู้มีอำนาจสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา กล่าวคือ การกระทำ ความผิดเกี่ยวกับสินค้าสรรพสามิต เช่น การนำเข้า ส่งออก ครอบครอง หรือมีไว้เพื่อขายซึ่งสินค้าที่ได้เสียภาษีสรรพสามิต เป็นความผิดที่มีโทษทางอาญา ซึ่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 บัญญัติให้เจ้าพนักงานสรรพสามิตหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินค้าสรรพสามิต โดยให้มีอำนาจสืบสวน ค้นบุคคล ค้นสถานที่ ยึดสินค้า บัญชี สิ่งของต่าง ๆ จับกุมผู้กระทำความผิด รวมถึงให้มีอำนาจในการเปรียบเทียบคดีได้อีกด้วย เนื่องจากกฎหมายสรรพสามิตถือเป็นกฎหมายพิเศษ สินค้าสรรพสามิตส่วนมากมีผลต่อภาคการท่องเที่ยว ภาคอุตสาหกรรม การใช้ชีวิตประจำวันขั้นพื้นฐานของประชาชน รวมถึงรายได้ของรัฐซึ่งมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ การดำเนินคดีผู้กระทำความผิดจึงต้องเป็นเรื่องเร่งด่วน กฎหมายจึงให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่บุคลากรของกรมสรรพสามิตสามารถ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดำเนินการได้เองเกือบทุกขั้นตอน แต่สิ่งเดียวที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานสรรพสามิตหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ คือ “อำนาจสอบสวน”

การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเริ่มต้นขึ้นตอนแรกด้วยการสอบสวนเสมอ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 กำหนดเงื่อนไขการฟ้องคดีของพนักงานอัยการไว้ว่า หากไม่มีการสอบสวนคดีอาญาในความผิดนั้นก่อน พนักงานอัยการจะยื่นฟ้องคดีนั้นไม่ได้ ดังนั้นการดำเนินคดีภายใต้สรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา จะเริ่มต้นคดีขึ้นเมื่อเจ้าพนักงานสรรพสามิตหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี หรือเมื่อเจ้าพนักงานสรรพสามิตจับกุมตัวผู้กระทำความผิดแล้วนำตัวไปส่งพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดี เมื่อร้องทุกข์กล่าวโทษเสร็จก็เป็นอันหมดหน้าที่ของเจ้าพนักงานสรรพสามิต พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการสอบสวนเพื่อส่งสำนวนให้พนักงานอัยการส่งฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจต่อไป

ผู้ศึกษาเห็นว่า การสอบสวนคดีอาญาที่มิใช่โทษทางอาญามีความสำคัญเนื่องจากเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรม เป็นกลไกของรัฐที่ใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งการที่จะรัดกุมหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญในข้อกฎหมาย และการแสวงหาพยานหลักฐาน ในทางปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีภารกิจหลักด้านการปราบปรามอาชญากรรม และรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การดำเนินคดีอาญาที่มิใช่โทษทางอาญาจึงถูกสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญาโดยตรง ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อกระดุมเม็ดแรกถูกกลัดโดยตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม การรวบรวมพยานหลักฐาน การตั้งฟ้องคดี การทำความเห็นแย้งคำสั่งไม่ฟ้องคดี รวมถึงการเปรียบเทียบคดีทั้งระบบโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และยังขัดต่อหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี ในเรื่อง “หลักความเป็นธรรม (Equity)” อีกด้วย

ประการที่สอง ปัญหาการสอบสวนและการตั้งฟ้องคดีอาญาที่มิใช่โทษทางอาญา กล่าวคือ พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งคดีให้เห็นว่าผู้ต้องหามีความผิดหรือไม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 - 147 เช่น การสอบปากคำ การแสวงหาพยานหลักฐาน การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การออกหมายเรียกพยานมาสอบปากคำ การจัดทำแผนที่เกิดเหตุ การตรวจสอบประวัติอาชญากร เพื่อพิจารณาสรุปสำนวนการสอบสวนพร้อมทำความเห็นทางคดีต่อไป

การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาวางรูปคดี เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับความถนัดของพนักงานสอบสวนแต่ละบุคคล การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนทำในรูปแบบเชิงรับ ไม่ได้ออกเดินทางไปแสวงหาพยานหลักฐานตามสถานที่ต่าง ๆ มีอำนาจ

หน้าที่เพียงออกหมายเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ หรือสั่งให้บุคคลส่งพยานเอกสาร พยานวัตถุ แต่พระราชบัญญัติ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ส่วนที่ 11 พนักงานเจ้าหน้าที่ ได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของ กรมสรรพสามิตไว้อย่างเพียงพอที่จะป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีได้อย่างเหมาะสม เช่น มาตรา 123 ให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการเข้าไปในโรงอุตสาหกรรม อำนาจค้นสถานที่หรือยานพาหนะโดยไม่ต้องมีหมายค้น รวมถึงนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรมได้ มาตรา 128 อำนาจยึดหรืออายัดสินค้า บัญชี เอกสาร ยานพาหนะ ไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการสืบสวน สอบสวน จนกว่าคดีจะถึงที่สุด มาตรา 134 ให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ ของกรมสรรพสามิตเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135 ให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของ กรมสรรพสามิตเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกด้วย ซึ่งเป็นอำนาจที่ไม่พบเห็นในกฎหมายทั่วไป พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมสรรพสามิตจึงถือเป็นผู้เชี่ยวชาญการ การตรวจสอบสินค้าหลีกเลี่ยงภาษีโดยเฉพาะอย่างแท้จริง ประกอบกับพนักงานเจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจตรวจสอบ และลงโทษผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโดยใช้มาตรการทางภาษี ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 86 โดยใช้อำนาจในการประเมินภาษี การสั่งเบี้ยปรับเงินเพิ่ม หรือจะใช้มาตรการลงโทษทางปกครอง โดยการพักใช้และการเพิกถอนใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 181 – 182 ได้อีกด้วย

ผู้ศึกษาเห็นว่า อำนาจสอบสวนที่แท้จริงควรเป็นของหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งหน่วยงานทางด้านภาษีอากรซึ่งเป็นหน่วยงานในการหารายได้ให้แก่รัฐซึ่งมีผลต่อสภาพเศรษฐกิจของ ประเทศโดยตรง การดำเนินคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญานับเป็นการป้องกันและปราบปรามไม่ให้เกิด การหลีกเลี่ยงภาษี และสร้างความมั่นใจในมิติของการค้าระหว่างประเทศ จึงต้องให้ความสำคัญและถือเป็นคดีพิเศษ รูปแบบหนึ่ง กรมสรรพสามิตจึงควรมีกฎหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตแตกต่างหาก จากรูปแบบวิธีการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป โดยเฉพาะ

ส่วนกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา ปัจจุบันพนักงานอัยการจะต้องปฏิบัติตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145/1 กล่าวคือ คดีที่การสอบสวนอยู่ในอำนาจของตำรวจ ในกรุงเทพมหานครให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมคำสั่งเสนอผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการ ตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ส่วนในจังหวัดอื่นให้เสนอผู้บัญชาการ หรือรองผู้บัญชาการ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดี เพื่อพิจารณาว่าเห็นชอบด้วยกับคำสั่งเด็ดขาด ไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการหรือไม่ หากไม่เห็นด้วยต้องส่งสำนวนอัยการสูงสุดเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดต่อไป

ในทางปฏิบัติของต่างจังหวัด พนักงานอัยการจะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมคำสั่งให้ กองบังคับการ กฎหมายและคดีภาค ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาคให้รับผิดชอบเรื่องการ พิจารณาคำสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการโดยตรง โดยมีคณะทำงานย่อยหลายชุดผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน

ทำหน้าที่ดังกล่าว ในสำนวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญานั้น การพิจารณาความเห็นแย้งกับพนักงานอัยการไม่มีหลักเกณฑ์ให้คณะทำงานต้องสอบถามกรมสรรพสามิตซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเลย คณะทำงานจึงมักจะเห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานอัยการ ส่งผลให้การถ่วงดุลอำนาจของพนักงานอัยการไม่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ผู้ศึกษาเห็นว่า รูปแบบการถ่วงดุลอำนาจการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการ โดยให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนคดีนั้น เป็นรูปแบบการถ่วงดุลอำนาจที่ยุติธรรมต่อทุกฝ่ายเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงย่อมเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงมีประสบการณ์เกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนเป็นอย่างดี ดังนั้นหากมีการเพิ่มอำนาจสอบสวนให้เจ้าพนักงานสังกัดกรมสรรพสามิตก็ต้องเพิ่มอำนาจในการทำความเข้าใจคำสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการให้แก่ผู้บังคับบัญชาระดับสูงของพนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตด้วย

ปัญหาที่สาม ปัญหาการเปรียบเทียบคดี กล่าวคือพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 137 กำหนดให้มีการเปรียบเทียบคดีได้ โดยการเปรียบเทียบคดีในความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือที่มีโทษปรับหรือโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมสรรพสามิต ส่วนความผิดที่มีโทษปรับหรือโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ให้เป็นอำนาจคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีซึ่งมีผู้แทนของกรมสรรพสามิต และผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบอยู่ด้วย เมื่อการเปรียบเทียบคดีเสร็จสิ้นก็ให้ถือว่าคดีอาญาลดลงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ซึ่งมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างจากการเปรียบเทียบคดีอาญาทั่ว ๆ ไปอย่างสิ้นเชิง อีกทั้งพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ไม่มีอำนาจในการเปรียบเทียบคดีในฐานะความผิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสรรพสามิตทุกกรณี

ขั้นตอนการเปรียบเทียบคดีเป็นไปตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 138 กล่าวคือเมื่อผู้ต้องหาในคดีที่สามารถเปรียบเทียบคดีได้ หากผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบคดี และความผิดนั้นมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินห้าหมื่นบาท สามารถนำตัวผู้ต้องหาไปยังที่ทำการของผู้มีอำนาจเปรียบเทียบคดี เพื่อดำเนินการเปรียบเทียบคดี โดยไม่ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 ก็ได้

ส่วนความผิดที่มีโทษอย่างสูงเกินกว่าห้าหมื่นบาท เจ้าพนักงานผู้จับยังคงมีหน้าที่ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปยังที่ทำการพนักงานสอบสวน แต่หากผู้ต้องหาแจ้งกับพนักงานสอบสวนว่ายินยอมให้เปรียบเทียบคดี ก็จะเป็นไปตามนัยของมาตรา 139 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กล่าวคือ พนักงานสอบสวนต้องส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบคดีดำเนินการเปรียบเทียบคดีเท่านั้น ไม่สามารถเปรียบเทียบคดีเองได้ ส่งผลให้ในทางปฏิบัติเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้จับนำตัวผู้ต้องหาไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวน หากผู้ต้องหาแจ้งต่อพนักงานสอบสวนว่ายินยอมให้เปรียบเทียบคดี พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนถึงเนื้อหาแห่งคดีเลย เพียงลงบันทึกประจำวัน

ว่าผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบคดี (ครบเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด) จึงส่งตัวให้เจ้าพนักงานสรรพสามิต ผู้จับตัวพร้อมของกลางไปดำเนินการเปรียบเทียบคดี ต่อไป

เมื่อนำตัวผู้ต้องหาไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจเปรียบเทียบคดี ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบคดี จะลงรับคดี ในสมุดรับคำกล่าวโทษ ทำการตรวจพิสูจน์ของกลาง(ถ้ามี) ชี้แจงให้ผู้ต้องหาเข้าใจถึงความผิดที่เกิดขึ้นพร้อมสั่ง กำหนดค่าปรับเปรียบเทียบ จัดทำสำนวนการเปรียบเทียบคดีตามแบบฟอร์มที่อธิบดีกรมสรรพสามิตประกาศ กำหนด รับชำระค่าปรับ ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกรมสรรพสามิต ว่าด้วยการเปรียบเทียบคดี พ.ศ. 2560 โดยเมื่อ ผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบของผู้มีอำนาจเปรียบเทียบครบถ้วนแล้ว มีผลให้คดีอาญาเล็กน้อย ตามมาตรา 37 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากขั้นตอนการเปรียบเทียบคดีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้มีอำนาจเปรียบเทียบไม่มีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน และไม่มีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนเลย รวมถึงไม่มีกฎหมายกำหนดให้แจ้งสิทธิใด ๆ ให้ผู้ต้องหาทราบด้วย แม้ว่าโทษปรับจะถือเป็นโทษสถานเบาเมื่อเปรียบเทียบกับโทษอื่น ๆ ในทางอาญา แต่ความผิดเกี่ยวกับสินค้าที่สีกเลียงภาษี มีโทษปรับสูงสุดถึง 25 เท่าของค่าภาษีที่จะต้องเสีย โดยไม่มีเพดาน กำหนดไว้เลย ซึ่งที่ผ่านมาเคยมีการเปรียบเทียบคดีเป็นเงินจำนวนหลายล้านบาทต่อคดี ซึ่งถือเป็นโทษปรับ ที่สูงมาก แต่ขั้นตอนการดำเนินการเปรียบเทียบคดีกลับไม่มีการสอบสวนเลย ทำให้อาจเกิดความผิดพลาด คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้

ผู้ศึกษาเห็นว่า การเปรียบเทียบคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา เป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi Judicial Function) เพื่อให้ข้อพิพาทยุติลงอย่างรวดเร็ว ลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล ลดภาระค่าใช้จ่ายทั้ง ฝ่ายรัฐและฝ่ายประชาชนอันเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย เมื่อเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการจึงจะต้องมีการพิสูจน์ ถึงความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาให้ชัดเจนเสียก่อน จึงจะสั่งกำหนดค่าปรับเปรียบเทียบที่เหมาะสมกับ พฤติการณ์ความร้ายแรงแห่งการกระทำผิด ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวในคดีอาญาทั่วไปเป็นจะหน้าที่ความรับผิดชอบ ของพนักงานสอบสวน เมื่อผู้เปรียบเทียบคดีปราศจากซึ่งอำนาจสอบสวนจึงไม่มีเครื่องมือในการพิสูจน์ความผิด ของผู้ต้องหาให้กระจ่างแจ้งเสียก่อน ขัดต่อหลักการจัดเก็บภาษีที่ดีในเรื่อง “หลักความเป็นกลาง (Neutrality)” และ “หลักความเป็นธรรม (Equity)” ส่งผลให้การเปรียบเทียบเกิดช่องว่างทางกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้นแล้วเพื่อให้กระบวนการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและให้เกิดความธรรมต่อทุกฝ่ายมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็น ปัญหาดังนี้

1. ปัญหาผู้มีอำนาจสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา ผู้ศึกษาเห็นว่า เพื่อให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของดำเนินคดี ให้สำนวนการสอบสวนคดีถูกกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านภาษีสรรพสามิต และยังเป็นการแก้ปัญหานี้

พนักงานสอบสวนคดีลี้ลับมือ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยเพิ่มคำนิยามในมาตรา 4 “พนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิต” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือนสังกัดกรมสรรพสามิตซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

2. ปัญหาการสอบสวนและการสั่งฟ้องคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา ผู้ศึกษาเห็นว่า ขั้นตอนการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญา เป็นศาสตร์เฉพาะด้านที่ผสมผสานระหว่างกฎหมายอาญา กฎหมายอาญา โดยมีรากฐานมาจากศาสตร์ทางการเงินการคลังอันมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง อีกทั้งปัจจุบันรูปแบบการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับภาษีมักมีความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นขั้นตอนและวิธีการสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่มีโทษทางอาญาจะต้องมีความแตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เพิ่มส่วนที่ 11/1 พนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิต ดังนี้

มาตรา 135/1 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีทั้งปวง และให้นำมาตรา 123 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ขั้นตอนการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 135/2 พนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิต ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) รับราชการหรือเคยรับราชการในตำแหน่งนิติกรชำนาญการ สังกัดกรมสรรพสามิตไม่น้อยกว่าสี่ปี
- (2) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก ทางกฎหมาย
- (3) สอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (4) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่น้อยกว่าสองปี ตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีประกาศกำหนด

(5) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาใดสาขาหนึ่ง และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ไม่น้อยกว่าสี่ปี ตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีประกาศกำหนด

การบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนสามัญในตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิต ให้บรรจุและแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง และผ่านการประเมินความรู้ความสามารถตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีประกาศกำหนด โดยบุคคลดังกล่าวต้องสำเร็จการฝึกอบรมตามหลักสูตรสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตที่กรมสรรพสามิตจัดให้มีขึ้นด้วย

ให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิต เป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และในการกำหนดให้ได้รับเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ ต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ คุณภาพของงาน และการดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมโดยเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนของผู้ปฏิบัติงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมด้วย

มาตรา 135/3 เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 135/4 ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีซึ่งได้สอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิต ให้การทำความเห็นแย้งตามมาตรา 145 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดี รองอธิบดี หรือผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิตภาคซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตผู้รับผิดชอบ

3. ปัญหาการเปรียบเทียบคดี ผู้ศึกษาเห็นว่า การเปรียบเทียบคดีเป็นเหตุให้คดีอาญาลดลง อันเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างหนึ่ง ซึ่งการเปรียบเทียบคดีที่ไม่มีขั้นตอนการสอบสวนย่อมไม่อาจมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมได้ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยให้ยกเลิกความในมาตรา 137 – 139 โดยให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

มาตรา 137 สำหรับความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน โดยจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าพนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิต เห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกหรือไม่ควรถูกฟ้องคดี ให้มีอำนาจเปรียบเทียบคดี

มาตรา 138 ในกรณีความผิดที่สามารถเปรียบเทียบคดีได้ ถ้าผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบคดี พนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตต้องเปรียบเทียบคดีให้เสร็จสิ้นภายในสิบสองชั่วโมงนับแต่ผู้ต้องหาแสดงความยินยอม

การเปรียบเทียบคดีตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 139 ในกรณีที่พนักงานสอบสวนพบว่าผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนคดีภาษีสรรพสามิตโดยทันที

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพสามิต. คำอธิบายพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.
- คณิต ฌ นกร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. หลักและทฤษฎีการสอบสวน (Principle and Theory of Inquiry). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2550.
- พงษ์นิวัฒน์ ยุทธภัณฑ์บริภาร. หลักนิติธรรมในการชี้ขาดความเห็นแย้งของอัยการสูงสุด. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2559.
- พรทิพย์ ล.วีระพรรค. “การทำความเข้าใจคำสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการในคดีตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.” วารสาร DSI ไตรสาร. (มกราคม - มีนาคม 2554): 60.
- มรุสันต์ ไสรัตน์. “การตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของอัยการ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- รติรัตน์ มุ่งรักษาธรรม. “ปัญหาการสอบสวนคดีความผิดตามกฎหมายภาษีอากรที่มีโทษทางอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- ศรัณยา สีมา. “การสอบสวนในคดีอาญา.” ร้อยเรื่องเมืองไทย. (มกราคม 2564) : 1-3.
- สุริยา ปานแป้น และอนวัจน์ บุญนันท. หลักกฎหมายว่าด้วยองค์การอัยการและพนักงานอัยการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.
- อุททิศ แสนโกสีก. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกองวิชาการกรมอัยการ, 2525.